

SLEDOVACÍ GIGANTI:

JAK OBCHODNÍ MODEL SPOLEČNOSTÍ GOOGLE A FACEBOOK
OHROŽUJE LIDSKÁ PRÁVA

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International je celosvětové hnutí více než sedmi milionů lidí, kteří usilují o svět, kde lidská práva platí pro všechny.

Naší vizí je, aby každý člověk směl užívat všech práv zakotvených v Základní listině práv a svobod a dalších mezinárodních lidskoprávních normách.

Nejsme závislí na žádné vládě, politické ideologii, ekonomických zájmech ani náboženství. Jsme financováni především z členských příspěvků a z darů veřejnosti.

© Amnesty International 2019

Není-li uvedeno jinak, podléhá obsah v tomto dokumentu licenci Creative Commons (uvedení zdroje, nekomerční využití, žádné deriváty, mezinárodní 4.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Pro více informací navštivte prosím příslušnou sekci na našem webu:

www.amnesty.org

Pokud je materiál označen jako náležící jinému vlastníkovi autorských práv než Amnesty International, nepodléhá daný materiál licenci Creative Commons.

Všechny obrázky: © Sebastien Thibault/agoodson.com

První vydání 2019

Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street, London WC1X 0DW, UK

Index: POL 30/1404/2019

Jazyk originálu: anglický

amnesty.org

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

SLEDOVACÍ GIGANTI:

JAK OBCHODNÍ MODEL SPOLEČNOSTÍ GOOGLE A FACEBOOK
OHROŽUJE LIDSKÁ PRÁVA

1. SHRNU TÍ

Internet znamenal pro náš svět takovou revoluci, jakou jsme nezažili od vynálezu elektřiny. Více než polovina světové populace nyní spoléhá na internet, aby si přečetla zprávy, poslala zprávu někomu blízkému, našla si práci nebo vyhledala odpověď na naléhavou otázku. Otevřely se tak sociální a ekonomické příležitosti v míře a s rychlostí, jakou si jen málokdo před padesáti lety dokázal představit.

Po uvědomění si tohoto posunu je nyní s jistotou uznáváno, že přístup k internetu je nezbytným pro uplatňování lidských práv. Pro více než 4 miliardy osob se stal internet hlavním prostředkem komunikace, vzdělávání, účasti na ekonomice a společenské a politické angažovanosti.

Přesto, když se tyto miliardy účastní života online, většina z nich se do značné míry spoléhá na služby pouze dvou společností. Tyto dvě společnosti kontrolují primární kanály, jež lidé využívají pro interakci na internetu. Poskytují služby natolik integrované, že je obtížné si internet bez nich představit.

Facebook je světovou dominantní společností v oblasti sociálních médií. Sloučíme-li uživatele této sociální platformy, uživatele jejích aplikací pro zasílání zpráv (WhatsApp a Messenger) a uživatele dalších aplikací jako Instagram, tak třetina světové populace používá každý den služby, které jsou ve vlastnictví společnosti Facebook. Společnost Facebook tedy určuje podmínky pro značnou část lidských spojení v digitálním věku.

Druhá společnost, Google, zaujímá ještě větší podíl v online světě. Vyhledávače jsou klíčovým zdrojem informací, Google pokrývá asi devadesát procent celosvětového vyhledávání. Jeho prohlížeč Chrome je dominantním webovým prohlížečem po celém světě. Jejich video-platforma YouTube představuje druhý největší vyhledávač, jakož i největší video platformu na světě. Mobilní operační systém společnosti Google, Android, řídí valnou většinu chytrých telefonů po celém světě.

Převaha Androidu je zvláště významná, protože chytré telefony nahradily stolní počítače a staly se tak primárním způsobem přístupu k internetu a jeho využívání. Chytré telefony o nás prozrazují informace nad rámec našich návyků prohlížení internetu, jako například vzorce našeho fyzického pohybu či naši polohu. Často obsahují tisíce intimních e-mailů a textových zpráv, fotografií, kontaktů a kalendářových položek.

Společnosti Google a Facebook pomohly propojit svět a poskytly klíčové služby miliardám osob. Pro smysluplné zapojení do dnešní ekonomiky a společnosti a k uplatňování lidských práv spoléhají lidé na přístup k internetu a na nástroje, které společnosti Google a Facebook nabízejí.

Ale i přes skutečnou hodnotu služeb, které společnosti Google a Facebook poskytují, jsou jejich platformy dostupné za systémovou cenu. Obchodní model těchto společností založený na sledování nutí uživatele uzavírat faustovskou dohodu, dle které mohou požívat svých lidských práv online pouze tak, že se podrobí systému založenému na jejich porušování. Zaprvé dochází k porušování ochrany soukromí v nevidaném měřítku, a poté k řadě dominových efektů, které představují vážné riziko pro řadu dalších práv, a sice od svobody projevu a názoru až po svobodu myšlení a právo na nediskriminaci.

Tohle není ten internet, ke kterému se lidé přihlásili. Když společnosti Google a Facebook poprvé začínaly před dvěma desetiletími, měly obě radikálně odlišné obchodní modely, které nezávisely na všudypřítomném sledování. Postupné narušování soukromí ze strany společností Google a Facebook je přímým důsledkem toho, že tyto společnosti vytvářejí dominantní tržní sílu a kontrolují tak globální „veřejné náměstí“.

V kapitole 1, „Obchodní činnost založená na sledování“, tato zpráva uvádí, jak funguje tento obchodní model založený na sledování. Společnosti Google a Facebook nabízejí služby miliardám osob, aniž by za ně žádaly finanční úplatu. Místo toho uživatelé platí za tyto služby svými důvěrnými osobními údaji. Po shromáždění těchto údajů je Google a Facebook používají pro analyzování osob, jejich agregaci do skupin a k předpovědím jejich zájmů, charakteristik, a nakonec i chování, především proto, aby mohly tyto poznatky využít ke generování příjmů z reklam.

Tato sledovací mašinérie sahá daleko za vyhledávací panel Google nebo samotnou platformu Facebook.

SLEDOVACÍ GIGANTI:

JAK OBCHODNÍ MODEL SPOLEČNOSTÍ GOOGLE A FACEBOOK
OHROŽUJE LIDSKÁ PRÁVA

Lidé jsou sledováni napříč celým webem, prostřednictvím aplikací na svých telefonech a také ve fyzickém světě při řešení svých každodenních záležitostí

Tyto dvě společnosti shromažďují značné množství údajů o tom, co hledáme, kam jdeme, s kým mluvíme, co říkáme, co čteme, a prostřednictvím analýzy umožněné pokrokovými výpočty mají schopnost odvozovat naše nálady, etnicitu, sexuální orientaci, politické názory a zranitelnost. Některé z těchto kategorií – včetně charakteristik chráněných podle zákona o lidských právech – jsou zpřístupňovány dalším stranám za účelem cílení na uživatele internetu prostřednictvím reklam a dalších informací.

V kapitole 2 „Útok na soukromí“ jsme popsali, jak toto všudypřítomné sledování podrylo samotnou podstatu práva na soukromí. Nejen že jde o zasahování do soukromých životů miliard osob, jež nemůže nikdy být nezbytné nebo přiměřené, ale společnosti podmiňují přístup ke svým službám „souhlasem“ se zpracováním a sdílením osobních údajů pro účely marketingu a reklam, což je v přímém rozporu s právem rozhodnout se, kdy a jak mohou být naše osobní údaje sdíleny s dalšími stranami. Kromě toho tyto společnosti používají algoritmické systémy k vytváření a odvozování podrobných profilů osob, což narušuje naši schopnost utvářet vlastní identitu v soukromé oblasti.

Inzerenti byli původními příjemci těchto poznatků, ale jakmile byly vytvořeny, staly se datové úschovny těchto společností neodolatelným pokušením také pro vlády (státní úřady). A to z prostého důvodu: společnosti Google a Facebook získaly množství údajů o miliardách svých uživatelů v takové míře, která by bývala byla nepřijatelná, pokud by tak přímo činily vlády. Obě společnosti se postavily snahám států získat informace o svých uživatelích, nicméně příležitost získat přístup k takovému množství dat představovala pro vlády významnou zábranu v regulování společenského firemního dohledu.

Porušování soukromí je jádrem obchodního modelu společností Facebook a Google založeného na sledování, jak jasně dokládají dlouholeté zkušenosti těchto společností se skandály v oblasti soukromí. Navzdory ujišťování společností ohledně závazku k zachování soukromí, je těžké nevnímat tato četná porušení jako součást běžného fungování jejich podnikání spíše než jako výjimku.

V kapitole 3, „Analýza dat v měřítku: Rizika v oblasti lidských práv za hranicí ochrany osobních údajů“, se zabýváme tím, jak se platformy Facebook a Google spoléhají nejen na získávání rozsáhlého množství osobních dat, ale také na získávání dalších poznatků a informací z těchto dat za pomoci sofistikovaných algoritmických systémů.

Tyto systémy jsou navrženy k nalezení nejlepšího způsobu pro dosažení cílů a zájmů společností, včetně přesného cílení a doručování reklam a ovlivňování chování tak, aby lidé setrvali na těchto platformách. Výsledkem je, že nasbíraná osobní data se obracejí vůči jejich majitelům mnoha nečekanými způsoby.

Ukázalo se, že tyto algoritmické systémy mají řadu dopadů, které představují vážnou hrozbu pro práva lidí, včetně svobody projevu a názoru, svobody myšlení a práva na rovnost a nediskriminaci. Tato rizika jsou výrazně zvýšena v důsledku velikosti a dosahu platform Google a Facebook, které tak umožňují porušování lidských práv v populačním měřítku. Navíc systémy, které se spoléhají na komplexní analýzu dat, mohou být neprůhledné i pro počítačové experty, natož pro miliardy osob, jejichž data jsou zpracovávána.

Skandál Cambridge Analytica, ve kterém byly údaje z facebookových profilů 87 milionů osob shromážděny a použity k mikrocílení a manipulaci pro účely politických kampaní, ukázal světu možnosti, které tyto platformy mají k ovlivňování lidí ve velkém měřítku, a riziko zneužití jinými aktéry. Přestože byla tato událost šokující, byla jen špičkou ledovce a vycházela ze stejného modelu získávání a analýzy dat, který je vlastní obchodním modelům společností Facebook i Google.

Nakonec v kapitole 4, „Koncentrace moci jako překážka odpovědnosti“, ukazujeme, jak obrovské zásoby dat a výkonné výpočetní schopnosti učinily ze společností Google a Facebook dvě nejcennější a nejmocnější společnosti na světě. Tržní kapitál společnosti Google je více než dvojnásobný v porovnání s HDP Irska (evropské sídlo obou společností), Facebook je větší o jednu třetinu. Obchodní model těchto společností jim pomohl soustředit moc, včetně finančního vlivu, politického vlivu a schopnosti utvářet digitální zážitek miliard, což vede k nebyvalé asymetrii znalostí mezi těmito společnostmi a uživateli internetu – jak uvádí vědkyně Shoshana Zuboffová: „Oni o nás vědí všechno; my o nich nevíme téměř nic.“

Tato koncentrovaná moc jde ruku v ruce s dopady zmíněného obchodního modelu na lidská práva a vytvořila mezeru v odpovědnosti, v níž je obtížné pro vlády přimět tyto společnosti k odpovědnosti a pro poškozené jednotlivce domoci se spravedlnosti.

Vlády mají povinnost chránit občany před korporacemi zneužívajícími jejich lidská práva. Avšak za poslední dvě desetiletí byly technologické společnosti z velké části ponechány samoregulaci – v roce 2013 popsal bývalý generální ředitel společnosti Google Eric Schmidt online svět jako „největší neregulovaný prostor na světě“. Regulátoři a vnitrostátní orgány v různých jurisdikcích však začali přistupovat ke koncentrované moci společností Google a Facebook více konfrontačním způsobem – zkoumají, zda společnosti neporušily antimonopolní zákony, rozdávají pokuty za porušení Obecného nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) nebo zavádějí nové daňové režimy pro velké technologické společnosti.

Firmy jsou odpovědné za dodržování lidských práv v rámci svých obchodních činností, což vyžaduje, aby věnovaly náležitou péči oblasti lidských práv s cílem identifikovat a řešit dopady jejich činností na lidská práva. Společnosti Google a Facebook zavedly strategie a postupy pro řešení jejich dopadů na soukromí a svobodu projevu – ale zjevně vzhledem k tomu, že jejich obchodní model založený na sledování podryvá samotnou podstatu práva na soukromí a představuje vážné riziko pro řadu dalších práv, společnosti nezaujímají k situaci holistický přístup a ani nezpochybňují, zda jejich současné obchodní modely samy o sobě nemohou být v souladu s jejich odpovědností dodržovat lidská práva.

Amnesty International poskytla oběma společnostem, Google i Facebook, příležitost reagovat na zjištění této zprávy před jejím zveřejněním. Dopis Facebooku je připojen v příloze níže. Amnesty International vedla rozhovor s vedoucími pracovníky společnosti Google, kteří následně poskytli informace o příslušných strategiích a postupech. Reakce obou jsou zahrnuty do celé této zprávy.

Konečně je nyní zřejmé, že éra samoregulace v technologickém sektoru spěje ke konci: bude nutná další regulace na státní úrovni, a ať už bude forma budoucí regulace v technologické oblasti jakákoli, je nezbytné, aby vlády uplatňovaly lidskoprávní přístup. Z krátkodobého hlediska je nutné okamžité intenzivnější uplatňování stávajících předpisů. Vlády musí podniknout kladné kroky k minimalizaci škod způsobených obchodním modelem založeným na sledování – přijmout veřejnou digitální politiku, jejímž základním cílem bude univerzální přístup a ochrana lidských práv, snížit nebo odstranit všudypřítomné osobní sledování a přijmout reformy, včetně strukturálních, které budou dostatečné k obnovení důvěry v internet.

SLEDOVACÍ GIGANTI:

JAK OBCHODNÍ MODEL SPOLEČNOSTÍ GOOGLE A FACEBOOK OHROŽUJE LIDSKÁ PRÁVA

Společnosti Google a Facebook pomáhají propojovat svět a poskytují velmi důležité služby miliardám osob. Aby se lidé mohli smysluplně zapojovat do současné ekonomiky a společnosti a aby mohli užívat svá lidská práva, spoléhají se na přístup k internetu – a na nástroje, které společnosti Google a Facebook nabízejí.

Ale navzdory reálné hodnotě služeb, které Google a Facebook poskytují, žádají si jejich platformy systémovou daň. Aby lidé mohli užívat svých práv online, jsou nuceni podrobit se neustálému sledování napříč internetem, jakož i ve fyzickém světě, například prostřednictvím připojených zařízení. Model obchodní činnosti založený na sledování, využívaný společnostmi Facebook a Google, je ve své vlastní podstatě neslučitelný s právem na soukromí a představuje hrozbu pro další práva včetně práva na svobodu názoru a projevu, svobodu myšlení a práva na rovnost a nediskriminaci.

Vlády musí podniknout příznivé kroky k redukci škod způsobených modely obchodních činností založených na sledování – přijmout veřejnou digitální politiku, jejímž základním cílem bude univerzální přístup a ochrana lidských práv, snížit nebo odstranit všudypřítomné osobní sledování a přijmout strukturální reformy dostatečné pro obnovení důvěry v internet. Google a Facebook a další technologické společnosti musí skoncovat s všudypřítomným sledováním a přejít na obchodní model respektující lidská práva.